

Soumrak soukromého podnikání v ČSR po roce 1945

Nástup centrálně řízené
ekonomiky a jeho
důsledky

Obsah přednášky

- Proměny československé ekonomiky po roce 1945
- Nástup komunistického režimu a jeho důsledky pro vývoj podnikání

Politické změny po roce 1945

- Pravicové strany nebyly po válce obnoveny (strany fungovaly jen v rámci **Národní fronty**)
- Vzrostl vliv KSČ
- Bylo upevňováno spojení se SSSR

Počátky vlastnických změn

- Vláda rozhodla o zajištění majetku „nepřátel a zrádců“ – Němců, Maďarů a kolaborantů
- Na konfiskované půdě byla provedena pozemková reforma
- V průmyslu byly na konfiskovaný majetek uvaleny národní správy

Znárodňovací dekrety prezidenta republiky – 24. října 1945

- Nařizovaly zestátnění dolů, klíčových závodů těžkého a potravinářského průmyslu, bank a pojišťoven
- V další fázi byly znárodněny ostatní závody klíčových odvětví a velké podniky (150-500 zaměstnanců)

Vývoj v letech 1946-1948

- V čele nové vlády Národní fronty stál Klement Gottwald
- Byla provedena další fáze pozemkové reformy
- Vyostřovaly se spory mezi komunisty a demokratickými stranami
- V únoru 1948 se moci chopila KSČ

První hospodářská opatření KSČ po převzetí moci

- Na jaře 1948 přijata další série znárodňovacích zákonů
- Došlo k třetí fázi pozemkové reformy, (konfiskována půda o výměře nad 50 ha)

Nástup centrálně plánované ekonomiky (přelom 40. a 50. let)

- Čs. ekonomika se začala měnit podle sovětského vzoru (pětileté plány, znárodňování, kolektivizace zemědělství, preference těžkého průmyslu).
- ČSR se měla stát jeho strojírenskou základnou východního bloku

Likvidace živnostenského podnikání

- K 1. lednu 1949 zanikly dosavadní zájmové organizace živnostníků
- Organizovaná likvidace živnostenského podnikání začala na počátku 50. let

Kolektivizace zemědělství (1949-1960)

- Na vyvlastněné půdě byla zakládána **Jednotná zemědělská družstva (JZD)**
- Větší majitelé půdy byli postihováni zvýšením povinných dávek

Perzekuce

- Z politických důvodů bylo popraveno 248 osob, dalších 4 500 zemřelo ve vězení
- Od začátku 50. let byly v ČSR budovány pracovní tábory

Ekonomické problémy na konci I. pětiletky

- Monopolní postavení těžkého průmyslu ohrožovalo ostatní odvětví
- Přetrvával přidělový systém
- Vzrostla inflace a projevil se nedostatek spotřebního zboží
- Řešením se měla stát měnová reforma z roku 1953

Hlavní rysy vývoje maloobchodní sítě v 50. letech

- Typickou tendencí byl dlouhodobý pokles počtu prodejen
- Klesal počet pracovníků v obchodě
- Cestou k rozvoji obchodu měla být centralizace a zvětšování vybraných prodejen

Situace na počátku 60. let

- Prosazena maximální varianta ekonomického růstu
- Třetí pětiletka skončila předčasně
- V důsledku rostoucích problémů se začala připravovat hospodářská reforma

Shrnutí:

- K prvním zásadnějším vlastnickým změnám došlo brzy po II. světové válce (konfiskace majetku Němců, znárodnění velkých podniků)
- Znárodnění pokračovalo po nástupu KSČ k moci
- Na začátku 50. let začala organizovaná fáze likvidace živnostenského podnikání